

Збірник матеріалів
Всеукраїнської
наукової конференції

ВЕЛИКА ВІЙНА 1914-1918 РР.

перспективи дослідження

15 листопада 2024 р.

Рекомендовано Вченою радою історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Протокол №6 від 23.01.2025 р.)

Редакційна рада:

- Пшеничний Т. Ю.** — д.і.н., асистент кафедри археології та музеєзнавства.
- Руккас А. О.** — к.і.н., доцент кафедри історії Центральної та Східної Європи.

Редакційна колегія:

- Зацепіло В. Є.** — голова Ради молодих вчених (РМВ) історичного факультету.
- Гуменний С. Л.** — заступник голови РМВ історичного факультету.
- Руднічук А. А.** — членкиня РМВ історичного факультету, старший науковий співробітник Національного військово-історичного музею України.
- Кравченко Н.В.** — науковий співробітник, Національний військово-історичний музей України.
- Кухта В. А.** — членкиня РМВ історичного факультету.
- Качковська Я. О.** — членкиня РМВ історичного факультету.
- Блощинський Б.І.** — голова Військово-історичного товариства студентів НТС історичного факультету.
- Гвозденко О. О.** — членкиня ВІТС НТС історичного факультету.
- Мельничук Б. С.** — членкиня ВІТС НТС історичного факультету.

Велика війна 1914–1918 рр.: перспективи дослідження: матеріали всеукраїнської наукової конференції. м. Київ, 15 листопада 2024 року. Київ: Історичний факультет КНУ імені Тараса Шевченка, 2025. 151 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської наукової конференції «Велика війна 1914–1918 рр.: перспективи дослідження», що відбулась 15 листопада 2024 року в онлайн форматі. Конференція організована Радою молодих вчених історичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка, кафедрою нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка, Національним військово-історичним музеєм України та Військово-історичним товариством студентів НТС історичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка.

УДК 94(100)"1914/1918":930.1(477):[355.48:327:725.945](082)

© Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2025

© Рада молодих вчених історичного факультету

ЗМІСТ | CONTENT

ІСТОРИОГРАФІЯ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ | GREAT WAR HISTORIOGRAPHY AND METHODOLOGY OF RESEARCH

Гаврилюк Ю. Сучасна українська історіографія висвітлення історії Румунського королівства в роки Великої війни	7
Захаров А. Меморіалізація Першої світової війни у дослідженнях політики пам'яті	10
Ругаль В. Втрати українських комбатантів у Першій світовій війні: історіографічно-джерелознавчий екскурс	11
Синявська О. Одеська україномовна преса про перебування у місті австро-угорських військ в березні-листопаді 1918 р.	13
Щербанюк П. Перша світова війна і Волинь: сучасна українська історіографія	15

МЕМОРІАЛІЗАЦІЯ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ І ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ | MEMORIALIZATION OF 1st WORLD WAR AND POLITICS OF MEMORY

Клочко Т., Костянтинов Ю. Увічнення пам'яті учасників Першої світової війни в сучасній Україні	19
Похиленко І. Меморіалізація Першої світової війни і політика пам'яті: уроки для України	21
Романюк Р. Політика пам'яті щодо Українських січових стрільців в умовах незалежності	23
Руднічук А. Постколоніальні/постімперські наративи та формування музейної локації (на прикладі виставки «Останній парад імперій» у Національному військово-історичному музеї України)	25
Русин В., Палинчак-Кутузова В. Меморіалізація подій I світової війни засобами музейної експозиції (на прикладі Закарпатського обласного краєзнавчого музею ім. Т. Легоцького)	29
Сорокін А. Комеморація 80-ї річниці початку Першої світової війни на шпальтах газети «The Ukrainian Weekly» (серпень–вересень 1994 р.)	34
Чернов В. Похоронний комплекс українським військовополоненим Першої світової війни Раштат-Вецляр та проєкт оновлення комплексу як музейного об'єкта	37

ВІЙСЬКОВА ІСТОРИЯ ТА ВІЙСЬКОВА СПРАВА | MILITARY HISTORY AND WARFARE

Акімов М. Стратегічні бомбардування у роки Першої світової війни: народження та випробування концепції	42
---	----

**Меморіалізація Першої світової війни і політика пам'яті:
уроки для України**

Меморіалізація воєнних подій та політика пам'яті є важливими елементами формування національної ідентичності та колективної свідомості. Перша світова війна стала першим глобальним конфліктом ХХ століття, наслідки якого відчутні й досі. Меморіальні комплекси, зокрема могили Невідомого солдата, створені для вшанування жертв війни, набули великого значення в багатьох країнах світу. В умовах війни, яку сьогодні переживає Україна, досвід меморіалізації Першої світової війни може бути використаний для створення українських національних військових меморіальних комплексів, таких як Національне військове меморіальне кладовище.

Аналізуючи сучасний стан розробки проблематики меморіалізація Першої світової війни, слід звернути увагу на наявні наукові розробки у цій сфері. Зокрема, Енн Мюррей [1] присвятив своє дослідження Отто Діксу і меморіалізації Першої світової війни в німецькій візуальній культурі, 1914-1936. Герман Каурчич [2] у своїй роботі «Боротьба за відзначення сторіччя Першої світової війни як показовий приклад ставлення до цієї війни в Хорватії», зауважив, що відзначення 100-річчя Першої світової війни було найважливішою суспільною подією останнього десятиліття в розвинутих країнах Західної Європи, особливо Великобританії та Франції, а також у колишніх британських домініонах Канаді та Австралії. На відміну від країн-переможниць переможені у війні країни (насамперед Німеччина та Австрія) мали інший, значно скромніший підхід до вшанування. Акцент був зроблений на всіх жертвах війни — солдатах і мирних жителів — незалежно від того, на чієму боці вони воювали.

Заслуговує на увагу робота Глін Прайсор [3] «Справжні садівники Салонік: Імперська комісія з військових могил на Македонському фронті», де автор зазначає, що кладовища та пам'ятники, споруджені Імперською комісією з військових могил, залишаються потужними пам'ятниками військам Британської імперії на Македонському фронті. Позначення та реєстрація могил розпочалося ще під час Першої світової війни, але будівництво постійних місць пам'яті виявилось надзвичайно складним. Досвід перших відвідувачів у 1920-х роках підкреслює унікальність військових могил у Салоніках та навколишніх полях битв, тоді як створення меморіалу в Дойрані мало вирішальне значення для формування пам'яті Британської імперії про конфлікт.

Перша світова війна забрала понад 10 мільйонів життів і залишила за собою глибокі рани в кожному суспільстві. Світ зіштовхнувся з новим викликом: як вшанувати тих, хто загинув, але не був ідентифікований? Саме тому у багатьох країнах з'явилися монументи Невідомому солдату — символи пам'яті про всіх загиблих, чію особу так і не було встановлено.

Одним із найвідоміших прикладів меморіалізації жертв Першої світової війни є Могила Невідомого солдата в Лондоні. Вона розташована в Вестмінстерському абатстві — одному з найсвятіших місць Великобританії. Цей меморіал було споруджено в 1920 році, і він став першим такого типу серед країн, що брали участь у війні. Могила Невідомого солдата в Лондоні символізує не тільки британських військових, що загинули на фронті, але й усіх солдат, які не повернулися з війни, залишившись безіменними.

Під час церемонії відкриття могили 11 листопада 1920 року тіло невідомого солдата було привезено з полів битви Франції та урочисто перепоховано в абатстві. Ця подія мала символічний і емоційний вплив на суспільство, оскільки багато родин не отримали змоги поховати своїх близьких, які загинули на фронті. Могила стала місцем національної жалоби та вдячності. Сьогодні вона залишається одним із центральних елементів британської культури пам'яті.

Могила Невідомого солдата в Парижі, що знаходиться під Триумфальною аркою, стала символом національної скорботи, а щорічні церемонії під цим монументом символізують єдність і солідарність французького народу.

Слід відмітити, що могили Невідомого солдата — в Лондоні та Парижі, Вашингтоні та Варшаві, Афінах та Бухаресті — є центральними елементами національної політики пам'яті, але не тільки місцем увічнення жертв війни, але і народного єднання, створення сильного емоційного зв'язку громадян з історією власної держави. Там вшановують загиблих солдатів, проводять ритуальні та протокольні заходи (державні церемонії, хвилини мовчання, покладання вінків тощо).

Крім того, меморіальні комплекси відіграють важливу роль у вихованні молодих поколінь, у роз'ясненні всіх жахів, що їх несе суспільству війна. Сад зниклих безвісти в Ізраїлі або Національний пам'ятник на Віткові в Чехії слугують навчальними просторами, де через символи та ритуали передається важлива історична інформація. Меморіал у Тьєпвалі, створений на згадку про понад 72 тисяч британських і південноафриканських солдатів, які загинули у битві на Соммі, але не мають встановленого місця поховання, символізує зв'язок між націями і їх історією, нагадує про масштаби людських втрат.

Сьогодні Україна зіштовхується зі схожими викликами, адже війна з Росією забирає життя тисяч українських воїнів, і частина з них залишаються невідомими. Враховуючи досвід інших країн, меморіалізація війни та її наслідків може і повинна стати важливим інструментом для формування національної пам'яті та зміцнення єдності народу.

Рішення Верховної Ради України щодо створення Національного військового меморіального кладовища є кроком у напрямі формування сталої національної політики пам'яті. Україна може скористатися іноземним досвідом меморіалізації Першої світової війни, включаючи встановлення символічних могил Невідомого солдата та створення комплексів для вшанування всіх загиблих за свободі та незалежність Батьківщини.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що меморіалізація Першої світової війни показала важливість політики пам'яті для збереження національної ідентичності та вшанування загиблих героїв. Національні меморіальні комплекси не лише нагадують про жертви, але й допомагають об'єднати суспільство навколо спільної історії та спільних цінностей. Досвід світових меморіалів Невідомого солдата є надзвичайно цінним для України, яка, як і багато інших країн, сьогодні стикається з війною та потребою у створенні меморіалів, що вшановуватимуть героїв сучасності та розповідатимуть про них майбутнім поколінням.

Список використаних джерел та літератури

1. Murray A. Otto Dix and the Memorialization of World War I in German Visual Culture, 1914–1936. London: Bloomsbury Visual Arts. 2023. URL: <http://dx.doi.org/10.5040/9781350354654> (дата звернення: 21.10.2024)
2. Kaurić Herman V. The Struggle for Commemorating the World War I Centenary as an Illustrative Example of the Attitudes Towards That War in Croatia. *Društvena istraživanja*, 32 (2). 2023. pp. 255–275. URL: <https://doi.org/10.5559/di.32.2.04> (дата звернення: 21.10.2024)
3. Prysor G. The Real Gardeners of Salonika: The Imperial War Graves Commission on the Macedonian Front. *The Macedonian Front, 1915-1918: Politics, Society and Culture in Time of War*, 2022. pp. 232–236.